

W NUMERZE:

str. 3

MARIA ROMANOWSKA-ZADROŻNA
**POWRÓT DO KRAJU OBRAZU
ALEKSANDRA MROCZKOWSKIEGO
W ŻNIWA**

str. 5

WOJCIECH KRUPIŃSKI
**ANALIZA DZIAŁAŃ STRAŻY
GRANICZNEJ W ROKU 2007**

str. 8

DARIUSZ KACPRZAK
**OBOK AWANGARDY. DARY ŁÓDZKICH
PRZEMYSŁOWCÓW W ZBIORACH
MUZEUM SZTUKI W ŁODZI**

str. 13

MONIKA KUHNKE
**DWA PORTRETY ZE ZBIORÓW
SIERAKOWSKICH W WAPLEWIE**

str. 17

MARIA WOŹNIAK
**KONSERWACJA ZABYTKÓW
PIŚMIENICTWA W BIBLIOTECIE
NARODOWEJ**

str. 22

HANNA ŁASKARZEWSKA, MARTYNA FIGIEL
**POLSKI EKSLIBRIS
W CZERWONEJ MOSKWIE**

str. 26

Oprac. MONIKA KUHNKE
KATALOG STRAT

str. 30

Oprac. MARIA ROMANOWSKA-ZADROŻNA
KATALOG STRAT WOJENNYCH 1939-1945

str. 31

ALEKSANDRA MURRE,
MAGDALENA MARCINKOWSKA
**HISTORIA UDANEJ RESTYTUCJI,
CZYLI POWRÓT DÜRERA**

str. 34

DICK DRENT, oprac. PIOTR OGRODZKI
**KRADZIEŻ W MUZEUM
VAN GOGHA W AMSTERDAMIE**

str. 37

PIOTR OGRODZKI
W STRONIE NOWOCZESNEGO MUZEUM

str. 38

JAN SKŁODOWSKI
STARY CMENTARZ W SZAWLACH

str. 42

WOJCIECH PACZUSKI
OPODATKOWANIE DZIEŁ SZTUKI W UE

str. 45

MARIA ROMANOWSKA-ZADROŻNA
O KSIĄŻKACH

str. 47

Oprac. BARBARA KALETA
**INTERPOL. NAJBARDZIEJ
POSZUKIWANE DZIEŁA SZTUKI**

Fot. Jacek Miller

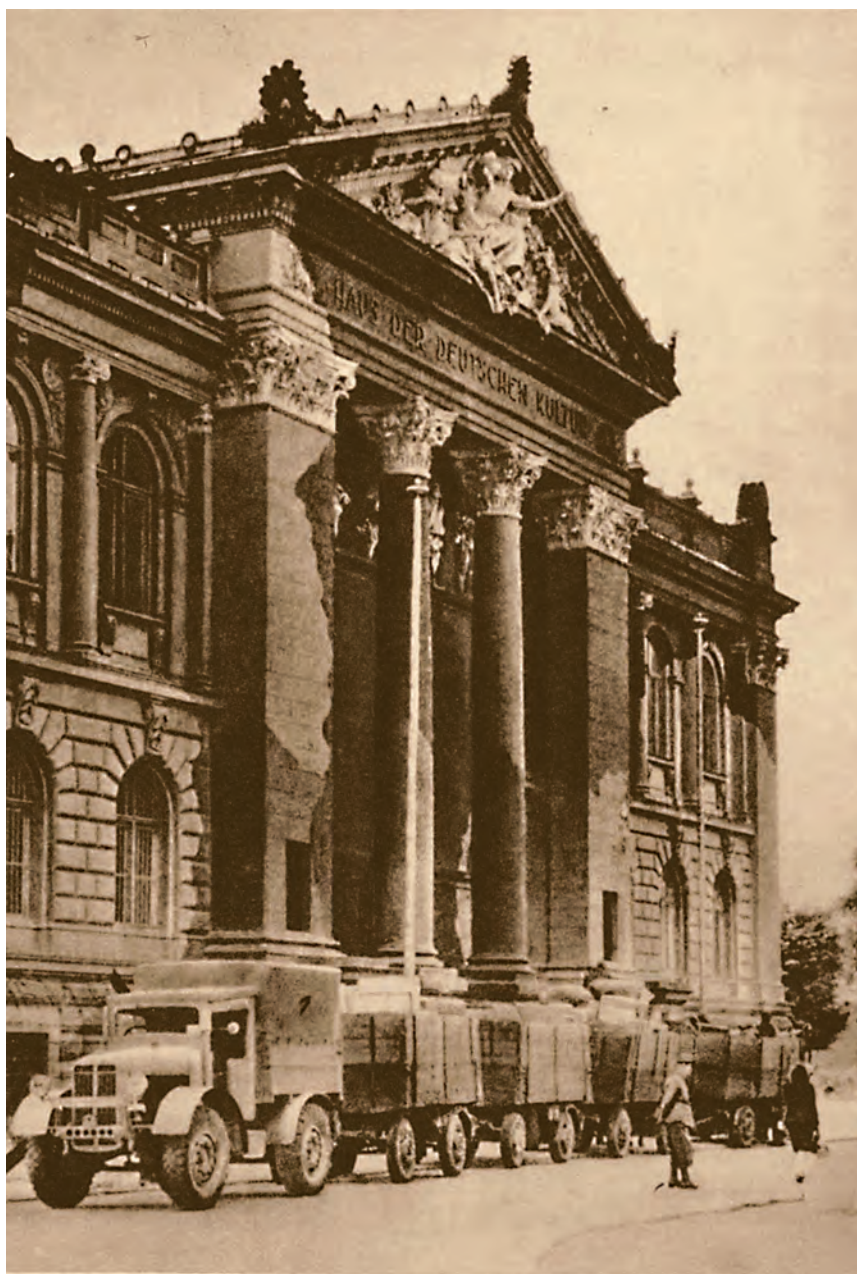
MARIA ROMANOWSKA-ZADROŻNA

POWRÓT DO KRAJU OBRAZU ALEKSANDRA MROCZKOWSKIEGO W *żniwa*

Departament ds. Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą w listopadzie 2007 r. został poinformowany przez panią Sarah Jackson z Art Loss Register, że zgłosiła się do niej pewna osoba ze Stanów Zjednoczonych, aby na podstawie zdjęcia i sygnatury polskiego malarza sprawdzić zakupiony obraz w ich bazie.

Po stwierdzeniu, że płótno figuruje na liście polskich strat wojennych, osoba nieznana jeszcze z imienia, wyraziła chęć oddania go prawowitemu właścicielowi. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego za pośrednictwem Art Loss Register zaproponowało, by przekazania dokonała na ręce polskich władz konsularnych.

Odnalezionym obrazem okazała się wiejska scena rodzajowa zatytułowana *W żniwa*, namalowana przez Aleksandra Mroczkowskiego w 1882 r., czyli we wczesnym etapie jego twórczości. Przedstawia wiązanie snopów ze zżętego zboża. Na pierwszym planie widać kobietę niosącą snop, w głębi dwóch mężczyzn, z których jeden wiąże snop, a drugi ociera pot z czoła. Na polu leży kilka powiązanych snopów, w tle zaś widnieją rzędy już usta-

Zachęta jako Haus der deutschen Kultur, fot. 1944 [w:] *Walka o dobra kultury. Warszawa 1939-1945*. T.1, il.23

wionych w sterty. Przed wojną płótno było własnością Towarzystwa Zachęty Sztuk Pięknych w Warszawie. Do jego zbiorów trafiło wraz z 16 innymi obrazami, jako dar dr. Stanisława Hassewicza, wśród których były aż dwa obrazy Mroczkowskiego. Wymieniają je publikacje Zachęty z lat 1925, 1933 i 1938.

Aleksander Mroczkowski urodził w 1850 r. w Krakowie. W latach 1865–1873 studiował w Szkole Sztuk Pięknych w Krakowie pod kierunkiem Władysława Łuszczkiewicza, Feliksa Szynamelewskie-

go i Leona Dembowskiego, a następnie w Akademii Sztuk Pięknych w Monachium (1873–1877), w pracowni Aleksandra Wagnera i Ottona Seitzza. W 1877 r. ponownie podjął naukę w krakowskiej szkole, gdzie do 1881 r. kontynuował studia pod okiem Jana Matejki. Kolejnych sześć lat spędził w Monachium. Zwieńczeniem edukacji artystycznej były podróże do Szwajcarii, Włoch i Francji. W 1890 r. powrócił do Krakowa, gdzie osiadł na stałe. Ostatnie lata swego życia spędził u przyrodniego brata w Stubnie pod Przemyśłem, gdzie zmarł w 1927 r.

Mroczkowski malował w konwencji realistycznej. Pozostawił po sobie liczne portrety, sceny rodzajowe, wiejskie pejzaże, krajobrazy tatrzańskie oraz widoki Krakowa. Zajmował się również malarstwem dekoracyjnym, wykonując polichromie w kościołach i kaplicach. Swoje prace wystawiał w Towarzystwie Przyjaciół Sztuk Pięknych w Krakowie i we Lwowie oraz Towarzystwie Zachęty Sztuk Pięknych w Warszawie.

Trudno prześledzić wojenne losy obrazu Mroczkowskiego. Można przypuszczać, że zaginął dość wcześnie, choć dokumenty nie pozwalają na precyzyjne stwierdzenie, w jakich okolicznościach. Nie ma tego obrazu ani na liście obiektów przewiezionych z Zachęty – przekształconej przez niemieckiego okupanta w Haus der deutschen Kultur – do gmachu Muzeum Narodowego w Warszawie i tam zdeponowanych w listopadzie 1939 r., ani też na liście dzieł sztuki zdeponowanych w marcu 1942 r. Nie udało się też ustalić, w jaki sposób obraz Mroczkowskiego trafił po wojnie do Stanów Zjednoczonych. Wiadomo jedynie, że w 2000 r. kupił go, na jednej z wielu popularnych w Stanach Zjednoczonych sobotnich przydomowych wyprzedaży rzeczy zbędnych zwanych popularnie *garage sale*, Phillip Willett, malarz handlujący sztuką. Ostatnim miejscem przechowywania płótna – oczywiście zanim 11 grudnia 2007 r. zostało ono przekazane przedstawicielowi Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej w Waszyngtonie – było miasto Lexington w stanie Kentucky. Phillip Willett zwrócił obraz Polsce za pośrednictwem służb dyplomatycznych. Strata wojenna przewieziona przez pracownika Departamentu ds. Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą powróciła do kraju. Po załatwieniu wszystkich formalności celnych obraz został przekazany do Muzeum Narodowego w Warszawie, gdzie 28 kwietnia 2008 r. był prezentowany podczas konferencji prasowej ministra Bogdana Zdrojewskiego.

Stan obrazu nie jest dobry. Płótno nada się do gruntownej konserwacji. Przed publiczną prezentacją zostały oczyszczone jedynie fragmenty, które miały świadczyć o pierwotnym wyglądzie i kolorystyce malowidła. Po renowacji obraz zostanie ponownie udostępniony publiczności, po raz pierwszy zapewne podczas uroczystości honorującej pana Phillipa Willetta i jego szlachetny gest. ■